

Sygn. akt II Cz 3272/19

POSTANOWIENIE

Dnia 20 stycznia 2020 roku

Sąd Okręgowy w Krakowie, II Wydział Cywilny – Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Paweł Szewczyk

po rozpoznaniu w dniu 20 stycznia 2020 roku w Krakowie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) sp. z o.o. z siedzibą w T.

przeciwko A. S. (1) i A. S. (2)

o zapłatę

na skutek zażaleń pozwanych

na postanowienie Sądu Rejonowego w Olkuszu

z dnia 7 października 2019 r. sygn. akt I Nc 465/19

postanawia:

zmienić zaskarżone postanowienie w ten sposób, że zwolnić pozwanych od kosztów sądowych w całości oraz ustanowić dla pozwanych pełnomocnika z urzędu w osobie adwokata, którego wyznaczy Okręgowa Rada Adwokacka w K..

SSO Paweł Szewczyk

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 7 października 2019 r. sygn. akt I Nc 465/19 Sąd Rejonowy w Olkuszu oddalił wniosek pozwanych o zwolnienie od kosztów sądowych i ustanowienie pełnomocnika z urzędu.

Sąd Rejonowy ustalił, że pozwani A. S. (2) (ojciec) i A. S. (1) (syn) pozostają we wspólnym gospodarstwie domowym wraz z J. S. (żoną A. S. (2)). A. S. (2) wraz z żoną są właścicielami zabudowanej nieruchomości w W. (dom o pow. (...) m⁽²⁾ na działce o pow. (...)m⁽²⁾). Jedyнным dochodem we wspólnym gospodarstwie jest emerytura J. S. w kwocie 848,60 zł. Obaj pozwani są osobami bezrobotnymi (bez prawa do zasiłku), natomiast J. S. posiada znaczne zadłużenie i toczą się wobec niej postępowania egzekucyjne.

W ocenie Sądu Rejonowego wnioski o zwolnienie od kosztów sądowych nie zasługują na uwzględnienie. Na obecnym etapie postępowania na pozwanych nie ciąży obowiązek poniesienia jakichkolwiek kosztów. W sprawie wydano nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym, którego zaskarżenie nie wiąże się z obowiązkiem poniesienia opłaty. Charakter sprawy nie wymaga przeprowadzania wiążących się z wydatkami czynności. Sąd Rejonowy podkreślił, że pozwani posiadają zabezpieczone potrzeby mieszkaniowe i nie ciąży na nich zobowiązania inne niż koszty codziennego utrzymania. Fakt zadłużenia J. S. nie ma dla oceny ich możliwości majątkowych znaczenia, bowiem osoba ta nie jest stroną procesu. W ocenie Sądu Rejonowego złożone oświadczenie majątkowe jest nadto nierzetelne,

bowiem deklarowane przez pozwanych wydatki przekraczają kwotę emerytury J. S., która stanowić ma jedyne źródło utrzymania całej trzyosobowej rodziny.

Sąd Rejonowy uznał też, że w niniejszej sprawie nie jest konieczny udział profesjonalnego pełnomocnika. Skuteczne wniesienie sprzeciwu ogranicza się bowiem do wypełnienia zgodnie z prostymi i czytelnymi pouczeniami formularza urzędowego. W razie jego zaskarżenia, nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym utraci moc i sprawa zostanie rozpoznana na zasadach ogólnych, tj. na płaszczyźnie łączącego strony stosunku podstawowego (umowy pożyczki), którego istnienie strona powodowa będzie zobowiązana wykazać. Sąd Rejonowy zwrócił też uwagę, że pozwani występują w sprawie w pozycji konsumenta, a zatem – jak wskazuje się w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej – Sąd z urzędu zobowiązany jest dokonać oceny, czy umowa, z której wywodzone jest roszczenie nie zawiera klauzul abuzywnych.

Jako podstawę rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy wskazał art. 102 w zw. z art. 118 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz art. 117 k.p.c.

Zażalenia na powyższe postanowienie wnieśli obaj pozwani, wskazując na ciężką sytuację życiową i materialną oraz obawę przed samodzielnym występowaniem w procesie, który nie jest dla nich zrozumiały. Domagali się zmiany postanowienia poprzez zwolnienie od kosztów sądowych i ustanowienie pełnomocnika z urzędu.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zażalenia są uzasadnione.

Podkreślenia wymaga, że postępowanie sądowe jest co do zasady odpłatne, a Sąd nie podejmuje żadnej czynności na skutek pisma od którego nie została uiszczona należna opłata sądowa. Tym samym zwolnienie od kosztów sądowych jest instytucją wyjątkową, nie stanowi formy kredytowania przez Skarb Państwa i powinno służyć jedynie najuboższym. Zatem każdy kto ubiega się o skorzystanie z dobrodziejstwa zwolnienia od kosztów sądowych, które wywołane są jego aktywnością procesową musi wykazać, że rzeczywiście nie stać go na pokrycie ciężaru finansowego z tym związanego. Rację ma Sąd Rejonowy wskazując, że wyjątkowość tej instytucji oznacza obowiązek uargumentowania przed sądem zasadności jej zastosowania. Uzasadnienie to w formie oświadczenia ubiegającego się, nie ma wymiaru jedynie formalnego, ale ma charakter merytoryczny przy ocenie okoliczności uzasadniających zwolnienie od kosztów.

Należy jednak pamiętać, że o zwolnieniu od obowiązku uiszczenia kosztów sądowych decyduje wyłącznie sytuacja majątkowa strony z chwili złożenia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych. Trafne są zatem zarzuty zażalenia, wskazujące, że argumentacja Sądu Rejonowego pozostaje w tym zakresie nieprawidłowa. Sąd ustalił, że aktualnie pozwani nie mają obowiązku uiszczenia jakichkolwiek kosztów sądowych, natomiast przewidywana ich wysokość nie jest znaczna. Należy jednak wskazać, że wysokość świadczenia emerytalnego J. S., które na chwilę obecną stanowi jedyne źródło dochodu rodziny, nie wystarcza, by zaspokoić najbardziej podstawowe potrzeby bytowe trzech dorosłych osób. W ocenie Sądu Okręgowego nie ma jednak uzasadnionych podstaw, by wskazywać, jak czyni to Sąd Rejonowy, że pozwani ukrywają realne dochody, umożliwiające im uiszczenie kosztów sądowych. Ustalenie, że strona jest w stanie ponieść koszty sądowe bez uszczerbku utrzymania dla siebie lub swojej rodziny w całości lub w części, wymaga oparcia się na materiale procesowym, z którego wynikają taki stan rodzinny, majątkowy, dochody i źródła utrzymania. Wniosku dotyczącego tych kwestii nie można wyciągnąć z postawionych przez sąd hipotez niemających odzwierciedlenia w faktach. W szczególności niedopuszczalne jest porównywanie przez sąd ujawnionych w oświadczeniu o stanie rodzinnym, majątkowym, dochodach i źródłach utrzymania wydatków i dochodów, a następnie przyjęcie, że strona ma ukryte źródła dochodów tylko na tej podstawie, że wydatki są wyższe aniżeli dochody. Jeżeli zdaniem sądu ujawnione dochody budzą wątpliwości, co do ich zgodności z rzeczywistym stanem rzeczy, sąd powinien na podstawie art. 109 ust. 1 u.k.s.c. wszcząć postępowanie w celu ustalenia rzeczywistego składu majątku osoby ubiegającej się o zwolnienie od kosztów sądowych. W rozpoznawanej sprawie, przeprowadzone w tym zakresie postępowanie nie doprowadziło do ustalenia okoliczności odmiennych, niż wskazywane w oświadczeniu

powoda. Dokumentacja przedstawiona przez skarżących nie wskazuje, by mieli oni realne możliwości pokrycia kosztów sądowych związanych z niniejszym postępowaniem.

Sąd Okręgowy nie podziela również dokonanej przez Sąd Rejonowy oceny przesłanek zastosowania art. 117 k.p.c. Ustawową przesłanką ustanowienia adwokata lub radcy prawnego dla strony jest także potrzeba udziału w sprawie takiego pełnomocnika (art. 117 § 5 k.p.c). Oceny, czy taka potrzeba zachodzi Sąd dokonuje biorąc pod uwagę zarówno przymioty osobiste strony, a szczególnie jej nieporadność w formułowaniu żądań i przedstawianiu okoliczności faktycznych sprawy, jak i charakter samej sprawy, jej ewentualne zawilości i konieczność prowadzenia wielowątkowego postępowania dowodowego oraz rozważenia skomplikowanych zagadnień prawnych.

W okolicznościach niniejszej sprawy Sąd Okręgowy odmiennie ocenił sytuację majątkową pozwanych, jak również miał na uwadze charakter roszczenia, z którym występuje przeciwko skarżącym podmiot korzystający z profesjonalnej obsługi prawnej.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy zmienił zaskarżone postanowienie zgodnie z art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. w brzmieniu obowiązującym na datę wniesienia zażalenia zgodnie z art. 9 ust 4 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2019.1469).

SSO Paweł Szewczyk